

Kirken Underviser
Tema: Børn og sorg

På kirkegården med skolebørn - en samtale om døden

I et samarbejde mellem skole og kirke har vi forsøgt at gøre det til en naturlig del af hverdagen at kunne tale om døden. Gennem samtale, et besøg på kirkegården og et lille kunstnerisk arbejde, hvor ord og følelser bearbejdes gennem håndens virke.

Af Kathrine Gørup Christiansen, sognepræst ved Ubberud og Ravnebjerg kirker

Se mor, en kistebil!

På en fordybelsesdag, hvor indskolingen har kristendom på skemaet, hedder overskriften: Kirkens folk. En graver, organist, bedemand og præst er inviteret på besøg for at fortælle om deres arbejde.

Helt konkret bliver det for eleverne allerede, når de kommer til skolen og ser rustvognen holde parkeret udenfor. Bedemanden har en kiste, urner og billeder med af blomster og gravsten. Eleverne får lov til at kigge, røre og spørge på livet løs. Og nysgerrigheden er stor.

Men der er også følelsesudbrud. Med det samme, eller når alle indtryk er sunket ind, og eleven er hjemme i trygge omgivelser. Måske først når der nogle dage senere samles op i skolen. Derfor holder vi altid en opfølgende dag i konfirmandstuen. Så vi netop ikke holder det svære ud i strakt arm, langt fra livet, men konfronterer det sammen med kammerater og voksne: læreren og præsten. Tanker og bekymringer kan blive store og fylde meget i både hoved og mave.

Jeg blev så ked af det

Jeg har gennem flere år haft et godt samarbejde med skolen og lærerne i indskoling, så børnene ved efterhånden, hvem jeg er. De er trygge ved at komme i kirkerummet. Har set mig både i præstekjole og almindeligt tøj. Jeg er derfor både Kathrine og præsten! Og det kommer mig til gavn på denne dag, hvor vi samles i konfirmandstuen og skal tage hul på en samtale om døden.

Lærerens og min opgave er at opsætte rammer indenfor hvilke, børnene kan ytre sig ligefremt og ærligt. Nogle børn fortæller frit og frejdigt - andre lytter. Vi hører om de andres oplevelser af tab, og børn har ingen problemer med at sidestille tabet af et elsket kæledyr med tabet af en betydningsfuld mormor. Jeg gør mig altid umage med ikke at forklejn børns følelser. De skal lande i dem og komme til udtryk. Det udtryk definerer jeg ikke. Generelt er børn gode til at sætte ord på det at dø, det at miste, det at sørge.

»Børns grunderfaring skal mødes naturligt i hverdagen. Ikke alle børn har prøvet at miste – men alle børn ved hvor gennemgribende døden er.«

Hvad sker der efter døden?

Når man byder ind til en samtale med børn, skal man være klædt på til at blive bombarderet med spørgsmål. Man kan ikke altid have fyldestgørende og afsluttende svar klar i ærmet. Det kan man ikke have om døden. Der skal være plads til at høre deres udlægninger af, hvad der sker, når vi dør. Også selvom det ikke altid harmonerer med kristendommens ord om opstandelse.

Vi kommer altid til at snakke ret indgående om forskellen mellem at blive begravet og bisat. Og så er vi hurtigt i gang med at lytte til alle de børn, der har lyst til at fortælle om en begravelse, de har været med til og oplevet på nært hold.

Vi kommer også altid til at tale om himlen og om, hvad det mon er for et sted? Stjernerne indgår ofte i børns billedsprog for, hvad der sker efter døden. Morfar er blevet til en lysende stjerne. Igen: børn kan rumme alles udlægninger.

Der er forskel på børn. Heldigvis

Nogle taler, andre lytter hellere. Der er plads til begge dele. Vi tilrettelægger timerne med både samtale, et lille kunstnerisk projekt, hygge med saft og æbler og til sidst en gåtur på kirkegården. Dermed forsøger vi at komme rundt om de forskellige måder, børn indlærer, bearbejder og forholder sig til et sådant emne som døden og det at miste.

Med farverige tusser tegner vi på et lille glas, som børnene kan tage med hjem og tænde et fyrfadsllys i om aftenen sammen med deres forældre. På glasset tegner de symboler og andet, de kommer til at tænke på, når de tænker på den døde. Har barnet ikke mistet, må de tænke på en levende vigtig person i deres liv.

Uanset hvad kommer der store følelser ud i de simple tegninger – og ikke mindst går snakken rundt om bordet. »Min morfar, han havde en fed traktor. Min oldemor bagte de bedste småkager.

Min far er sjov at spille fodbold sammen med.« I det hele taget fylder alt det, vi er taknemmelige for, glade for, meget i samtalen denne dag.

På kirkegården

Når vi runder dagen af på kirkegården, bliver vi en del af historien. Børnene oplever, hvordan mange har levet før dem. Vi taler om gravstederne og symbolerne. Men det bliver også tydeligt, at døden kan være ganske urimelig. Vi kan nemmere acceptere, at et gammelt menneske dør, men når der ikke er mange år mellem stjernen og korset på gravstenen, så kan døden synes helt igennem urimelig og uretfærdig. For os alle. Det er meget følelsesladet, når man står med en gruppe børn i ni-årsalderen, der har livet foran sig. Så opholder vi os i vreden for en stund og prøver i fællesskab at finde taknemmeligheden over livet frem igen. Dette er i grunden opsummeringen af mit ønske for dagen: At vi lader både glæde og sorg komme til udtryk og oplever, at det ikke er farligt at tale om. For alle kan genkende sig i grunderfaringen. Barn som voksen.